

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 11 juni 2015*

”Begäran om förhandsavgörande — Elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster — Direktiv 2002/22/EG — Artiklarna 4, 9, 13 och 32 — Skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster och sociala skyldigheter — Tillhandahållande av tillträde i en fast anslutningspunkt och av telefonitjänster — Överkomliga taxor — Särskilda taxealternativ — Finansiering av skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster — Ytterligare obligatoriska tjänster — Mobila kommunikationstjänster och/eller internetabonnemang”

I mål C-1/14,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Grondwettelijk Hof (Belgien) genom beslut av den 19 december 2013, som inkom till domstolen den 2 januari 2014, i målet

Base Company NV, tidigare KPN Group Belgium NV,

Mobistar NV

mot

Ministerraad,

ytterligare deltagare i rättegången:

Belgacom NV,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Ilešič samt domarna A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (referent) och C.G. Fernlund,

generaladvokat: P. Cruz Villalón,

justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 12 november 2014,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Base Company NV och Mobistar NV, genom T. De Cordier och E. Taelman, advokatn,

* Rättegångsspråk: nederländska.

- Belgiens regering, genom J. Van Holm och M. Jacobs, båda i egenskap av ombud, biträdda av S. Depré och D. Schrijvers, advocaten,
- Europaparlamentet, genom R. van de Westelaken och J. Rodrigues, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska unionens råd, genom I. Šulce, K. Michoel och J. Herrmann, samtliga i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom L. Nicolae, G. Braun, F. Wilman och P.-J. Loewenthal, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 29 januari 2015 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 9 och 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (direktiv om samhällsomfattande tjänster) (EGT L 108, s. 51), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/136/EG av den 25 november 2009 (EUT L 337, s. 11) (nedan kallat direktivet om samhällsomfattande tjänster), samt giltigheten av direktivet om samhällsomfattande tjänster med beaktande av likhetsprincipen, såsom den stadgas i artikel 20 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan, å ena sidan, Base Company NV (nedan kallat Base Company) och Mobistar NV (nedan kallat Mobistar) och, å andra sidan, Ministerraad (ministerrådet). Målet rör en talan om ogiltigförklaring av nationella bestämmelser, enligt vilka de operatörer som tillhandahåller mobila kommunikationstjänster och/eller internetabonnemang till konsumenter åläggs att bidra till finansieringen av nettokostnaden för dessa tjänster.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Skälen 4, 8, 25 och 46 i direktivet om samhällsomfattande tjänster har följande lydelse:
 - ”(4) Säkerställande av samhällsomfattande tjänster (dvs. tillhandahållande av ett fastställt minimiutbud av tjänster för samtliga slutanvändare till ett överkomligt pris) kan innebära att vissa slutanvändare tillhandahålls vissa tjänster till priser som avviker från de priser som blir följden av normala marknadsvillkor. ...
 - ...
 - (8) Ett grundläggande krav för samhällsomfattande tjänster är att anslutning till det allmänna telefonnätet i fasta anslutningspunkter till ett överkomligt pris skall tillhandahållas användarna på deras begäran. ...
 - ...

(25) ... Medlemsstaterna får inte ålägga marknadsaktörerna avgifter för åtgärder som inte utgör en del av skyldigheterna att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. Enskilda medlemsstater kan dock införa särskilda bestämmelser (utanför tillämpningsområdet för skyldigheterna att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster) och finansiera dem i enlighet med gemenskapslagstiftningen, men inte genom avgifter från marknadsaktörerna.

...

(46) I de fall en medlemsstat vill säkerställa att andra specifika tjänster tillhandahålls inom hela dess nationella territorium bör sådana skyldigheter genomföras på ett kostnadseffektivt sätt utanför tillämpningsområdet för skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. ...”

4 I artikel 1.2 i direktivet föreskrivs följande:

”I detta direktiv fastställs slutanvändares rättigheter och motsvarande skyldigheter för företag som tillhandahåller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster. När det gäller att säkerställa tillhandahållande av samhällsomfattande tjänster på öppna och konkurrensutsatta marknader definieras i detta direktiv ett minimiutbud av tjänster av väl definierad kvalitet som är tillgängliga för samtliga slutanvändare till ett överkomligt pris med hänsyn till de speciella nationella förhållandena och utan att konkurrensen snedvrids. I detta direktiv fastställs även skyldigheter avseende tillhandahållande av vissa obligatoriska tjänster.”

5 Artiklarna 3–9 i direktivet ingår i kapitel II som har rubriken ”Skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster samt sociala skyldigheter”. De artiklarna rör tillgången till samhällsomfattande tjänster (artikel 3), tillhandahållande av tillträde i en fast anslutningspunkt och av telefonitjänster (artikel 4), nummerupplysningstjänster och abonnentförteckningar (artikel 5), telefonautomater (artikel 6), åtgärder för slutanvändare med funktionshinder (artikel 7), metoder för urval av de företag som är skyldiga att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster (artikel 8) respektive möjligheten att kräva att utsedda företag erbjuder konsumenterna olika taxevalternativ eller särskilda taxepaket som skiljer sig från dem som erbjuds till vanliga kommersiella villkor, särskilt för att säkerställa att låginkomsttagare eller personer med särskilda sociala behov inte hindras från tillträde till de tjänster som avses i kapitel II i direktivet (artikel 9).

6 Artikel 3.1 i direktivet om samhällsomfattande tjänster, med rubriken ”Tillgång till samhällsomfattande tjänster”, har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall säkerställa att de tjänster som anges i detta kapitel görs tillgängliga med angiven kvalitet för samtliga slutanvändare inom deras territorium oberoende av geografisk belägenhet och att de mot bakgrund av särskilda nationella förhållanden tillhandahålls till ett överkomligt pris.”

7 I artikel 4 i direktivet, med rubriken ”Tillhandahållande av tillträde i en fast anslutningspunkt och av telefonitjänster”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska säkerställa att samtliga rimliga krav på anslutning till det allmänna telefnätet i en fast anslutningspunkt uppfylls av minst ett företag.

2. Den tillhandahållna anslutningen ska göra det möjligt att stödja röst-, telefax- och datakommunikation med en datahastighet som tillåter funktionellt tillträde till Internet, med beaktande av den aktuella teknik som används av majoriteten av abonnenterna samt den tekniska genomförbarheten.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att samtliga rimliga krav för tillhandahållande av en allmänt tillgänglig telefonitjänst via nätanslutningen som avses i punkt 1 som tillåter uppringning och mottagning av nationella och internationella samtal, uppfylls av minst ett företag.”

- 8 Artikel 9.1–9.3 i direktivet som har rubriken ”Överkomliga taxor”, har följande lydelse:

”1. De nationella regleringsmyndigheterna ska övervaka utvecklingen av och nivån på taxorna för slutkunder när det gäller de tjänster som i artiklarna 4-7 anges vara omfattade av skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster och som antingen tillhandahålls av utsedda företag eller är tillgängliga på marknaden, om inget företag utsetts i förhållande till dessa tjänster, särskilt i förhållande till nationella konsumentpriser och inkomster.

2. Medlemsstaterna får mot bakgrund av nationella förhållanden kräva att utsedda företag erbjuder konsumenterna olika taxealternativ eller taxepaket som skiljer sig från dem som erbjuds till vanliga kommersiella villkor, särskilt för att säkerställa att låginkomsttagare eller personer med särskilda sociala behov inte hindras från tillträde till det nät som avses i artikel 4.1, eller från att använda de tjänster för vilka det i artikel 4.3 och artiklarna 5, 6 och 7 anges att de ska omfattas av skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster och tillhandahållas av utsedda företag.

3. Medlemsstaterna får, förutom varje bestämmelse om att utsedda företag skall erbjuda särskilda taxealternativ eller iaktta prisbegränsningar eller geografisk utjämning eller andra liknande ordningar, säkerställa att konsumenter med låga inkomster eller särskilda sociala behov ges stöd.”

- 9 I artikel 12 i samma direktiv föreskrivs metoderna för beräkning av nettokostnaderna för de samhällsomfattande tjänster som de nationella regleringsmyndigheterna ska fastställa om de bedömer att tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster är oskäligt betungande för de företag som har utsetts att tillhandahålla dem.

- 10 Artikel 13.1 i direktivet om samhällsomfattande tjänster som har rubriken ”Finansiering av skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster”, har följande lydelse:

”Om de nationella regleringsmyndigheterna på grundval av en nettokostnadskalkyl enligt artikel 12 konstaterar att den ekonomiska bördan blir oskäligt betungande för ett företag, skall en medlemsstat på ett utsett företags begäran besluta

...

b) att fördela nettokostnaden för samhällsomfattande tjänster mellan leverantörer av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster.”

- 11 Artikel 32 i direktivet, med rubriken ”Ytterligare obligatoriska tjänster”, har följande lydelse:

”Medlemsstaterna får besluta att göra ytterligare tjänster, med undantag för tjänster som ingår i de åtaganden om samhällsomfattande tjänster enligt definitionen i kapitel II, allmänt tillgängliga inom det egna territoriet, men under sådana omständigheter får inte något ersättningssystem för särskilda företag införas.”

- 12 Enligt ordalydelsen i artikel 2 j i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG av den 7 mars 2002 om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (ramdirektiv) (EGT L 108, s. 33), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/140/EG av den 25 november 2009 (EUT L 337, s. 37) (nedan kallat ramedirektivet), används följande beteckning med den betydelse som här anges:

”*samhällsomfattande tjänster*: det minimiutbud av tjänster, definierade i direktiv[et om samhällsomfattande tjänster], av viss angiven kvalitet vilka är tillgängliga för alla användare oavsett var de befinner sig och till ett överkomligt pris med hänsyn till de speciella nationella förhållandena.”

Belgisk rätt

- 13 Artikel 74 i lagen av den 13 juni 2005 om elektronisk kommunikation (*Belgisch Staatsblad*, 20 juni 2005, s. 28070) (nedan kallad lagen av den 13 juni 2005), i dess lydelse enligt artikel 50 i lagen av den 10 juli 2012 med diverse bestämmelser om elektronisk kommunikation (*Belgisch Staatsblad*, 25 juli 2012, s. 40969) (nedan kallad lagen av den 10 juli 2012), har följande lydelse:

”1 § Den sociala beståndsdelen i en samhällsomfattande tjänst består i att varje operatör som avses i punkterna 2 och 3 och som tillhandahåller konsumenterna en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst ska erbjuda vissa kategorier av användare särskilda taxevillkor.

...

2 § Varje operatör som tillhandahåller konsumenterna en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst och har en omsättning avseende dessa tjänster som överstiger 50 miljoner euro ska tillhandahålla den i punkt 1 nämnda sociala beståndsdelen i en samhällsomfattande tjänst.

...

3 § Varje operatör som tillhandahåller konsumenterna en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst och har en omsättning, avseende dessa tjänster, som uppgår till högst 50 miljoner euro och som till [det belgiska] institutet [för post- och telekommunikationstjänster] (nedan kallat institutet) har anmält sin avsikt att tillhandahålla den i punkt 1 nämnda sociala beståndsdelen i en samhällsomfattande tjänst via ett fast och/eller ett mobilt markbundet nät, ska tillhandahålla denna beståndsdel under fem år.

...”

- 14 Artikel 74.1 i lagen av den 13 juni 2005 som infördes i den lagen genom artikel 51 i lagen av den 10 juli 2012, har följande lydelse:

”1 § När institutet bedömer att tillhandahållandet av den sociala beståndsdelen kan vara oskäligt betungande för en leverantör, ska det inhämta den i punkt 2 nämnda informationen från de operatörer som erbjuder sociala taxor och beräkna nettokostnaderna.

2 § Varje operatör som erbjuder sociala taxor ska, enligt närmare bestämmelser som fastställs enligt artikel 137 § 2 och senast den 1 augusti kalenderåret efter det berörda året, informera institutet om det indexerade beloppet samt lämna en kostnadsberäkning för det berörda året, utförd enligt den i bilagan fastställda beräkningsmetoden.

...

3 § Institutet ska för varje berörd leverantör slå fast att tillhandahållandet av den sociala beståndsdelen i den samhällsomfattande tjänsten är oskäligt betungande om denna är orimlig i förhållande till leverantörens kapacitet, med hänsyn tagen till företagets omständigheter som helhet betraktade, bland annat nivån på företagets utrustning, dess ekonomiska och finansiella situation och dess andel av marknaden för allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster.

4 § En fond ska inrättas för tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster mot social taxa, som ska gottgöra varje operatör som erbjuder sociala taxor och för vilken det är oskäligt betungande att tillhandahålla den sociala beståndsdelen i den samhällsomfattande tjänsten och som har ansökt om ersättning hos institutet. Ersättningen ska motsvara nettokostnaden för den operatör för vilken tillhandahållande av den sociala beståndsdelen av den samhällsomfattande tjänsten är oskäligt betungande. Denna fond ska vara ett rättssubjekt och förvaltas av institutet.

Fonden ska finansieras med medel från de operatörer som tillhandahåller den sociala beståndsdelen i de samhällsomfattande tjänsterna.

Hur mycket respektive operatör ska bidra med ska fastställas utifrån dess omsättning avseende allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster.

Den omsättning som beaktas ska motsvara omsättningen, före skatt, för tillhandahållande av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster inom landet, i enlighet med artikel 95 § 2.

Fondens förvaltningskostnader består av samtliga kostnader som har samband med fondens verksamhet, däribland sådana kostnader som per definition ingår i en kostnadsmodell som grundar sig på en teoretiskt effektiv operatör beroende på genom vilket slags nätverk för elektronisk kommunikation som den sociala beståndsdelen tillhandahålls. Det högsta beloppet för fondens förvaltningskostnader ska fastställas genom kungligt dekret som antas av Ministerraad.

Kostnaderna för förvaltningen av fonden ska finansieras av de operatörer som avses i andra stycket, i proportion till deras omsättning enligt tredje stycket.

5 § Efter samråd med institutet ska närmare bestämmelser om hur detta system ska fungera fastställas genom kungligt dekret som antas av Ministerraad.”

- 15 Enligt artikel 146 andra stycket i lagen av den 10 juli 2012 ska artikel 51 i lagen av den 13 juni 2015 träda i kraft ”från och med den 30 juni 2005”.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna respektive giltighetsfrågan

- 16 Det framgår av beslutet om hänskjutande att den belgiske lagstiftaren, i synnerhet till följd av domen kommissionen/Belgien (C-222/08, EU:C:2010:583) och domen Base m.fl. (C-389/08, EU:C:2010:584), antog lagen av den 10 juli 2012 för att ändra finansieringssystemet för tillhandahållande av samhällsomfattande tjänster, bland annat rörande sociala telefonitaxor, vilka anges i lagen av den 25 april 2007 med diverse bestämmelser (IV) (*Belgisch Staatsblad*, 8 maj 2007, s. 25103), som hade ändrat och tolkat lagen av den 13 juni 2005.
- 17 Base Company och Mobistar – två operatörer som tillhandahåller elektroniska kommunikationstjänster i Belgien – väckte den 28 januari 2013 talan vid den hänskjutande domstolen om ogiltigförklaring av artiklarna 50, 51 och 146 i lagen av den 10 juli 2012. Däri föreskrivs ett system för sektoriell finansiering som ålägger de operatörer vars omsättning uppgår till eller överstiger de tröskelvärden som anges i lagen att bidra till nettokostnaden för tillhandahållandet av mobila kommunikationstjänster och/eller internetabonnemang, såsom delar av den ”sociala beståndsdelen i de samhällsomfattande tjänsterna”, vilken enligt lagen består i att erbjuda vissa kategorier av användare särskilda taxevillkor.
- 18 Base Company och Mobistar gjorde i synnerhet gällande att bestämmelserna varken är förenliga med artiklarna 10 och 11 i konstitutionen, jämförda med artiklarna 170 och 172, eller artiklarna 9 och 32 i direktivet om samhällsomfattande tjänster.
- 19 Base Company och Mobistar anser att skyldigheten att bidra till finansieringen av nettokostnaden för att tillhandahålla mobila kommunikationstjänster och/eller internetabonnemang vilken åligger dem sedan införandet av ändringarna genom lagen av den 10 juli 2012, inte är förenlig med unionsrätten. Företagen anser att de diskrimineras i förhållande till de bidragsgivare som inte är skyldiga att bidra enligt nationella bestämmelser, och att dessa bestämmelser inte är förenliga med unionsrätten.

- 20 Den hänskjutande domstolen har påpekat att det har upprättats en ”Fond för tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster mot social taxa” – genom artikel 74.1 i lagen av den 13 juni 2015, såsom den införts genom artikel 51 i lagen av den 10 juli 2012 – avsedd att gottgöra varje operatör som erbjuder sociala taxor och för vilken det är oskäligt betungande att tillhandahålla den sociala beståndsdelen i den samhällsomfattande tjänsten. Fonden finansieras av de operatörer som tillhandahåller den sociala beståndsdelen och av de som erbjuder mobila kommunikationstjänster och/eller internetabonnemang. Den hänskjutande domstolen har preciserat att den belgiske lagstiftaren genom att inrätta detta finansieringssystem har använt det alternativ som anges i artikel 13.1 b i direktivet om samhällsomfattande tjänster.
- 21 Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida bestämmelserna i lagen av den 10 juli 2012 är förenliga med direktivet om samhällsomfattande tjänster, mot bakgrund av att det i synnerhet av artikel 9 i direktivet verkar framgå att ”röst-, telefax- och datakommunikation med en datahastighet som tillåter funktionellt tillträde till Internet” som anges i artikel 4.2 i direktivet inte omfattas av den sociala beståndsdelen i de samhällsomfattande tjänsterna. Grondwettelijk Hof har påpekat att det föreskrivs i artikel 32 i samma direktiv att medlemsstaterna får besluta att göra ytterligare obligatoriska tjänster, med undantag för tjänster som ingår i åtagandena om samhällsomfattande tjänster, allmänt tillgängliga, men att under sådana omständigheter får inte något ersättningsystem för operatörer införas.
- 22 Den hänskjutande domstolen har dessutom angett att Ministerraad i samband med förfarandet i det nationella målet har påpekat att samtliga samhällsomfattande tjänster som införts genom lagen av den 10 juli 2012 har utformats med beaktande av att artikel 9.3 i direktivet om samhällsomfattande tjänster gör det möjligt att ge konsumenterna stöd för andra tjänster än de som anges i artiklarna 4–7 i direktivet, vilket även omfattar mobila kommunikationstjänster och/eller internetabonnemang.
- 23 Mot denna bakgrund beslutade Grondwettelijk Hof (författningsdomstol) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor respektive giltighetsfråga till EU-domstolen.
- ”1) Ska direktivet om samhällsomfattande tjänster, särskilt artiklarna 9 och 32, tolkas så, att den sociala taxan för samhällsomfattande tjänster liksom ersättningsystemet enligt artikel 13.1 b i detta direktiv inte bara är tillämpliga på elektronisk kommunikation genom telefonanslutning till det allmänna telefonnätet i en fast anslutningspunkt utan även på mobila telefonitjänster och/eller internetabonnemang?
- 2) Ska artikel 9.3 i direktivet om samhällsomfattande tjänster tolkas så, att medlemsstaterna får föreskriva särskilda taxealternativ för samhällsomfattande tjänster även för andra tjänster än de som definieras i artikel 9.2 i direktivet?
- 3) Om den första och den andra frågan besvaras nekande, är då de aktuella bestämmelserna i direktivet om samhällsomfattande tjänster förenliga med likhetsprincipen, vilken bland annat slås fast i artikel 20 i stadgan?”

Prövning av tolkningsfrågorna respektive giltighetsfrågan

Den första och andra frågan

- 24 Den hänskjutande domstolen har ställt den första och den andra frågan, som ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida direktivet om samhällsomfattande tjänster ska tolkas så, att de särskilda taxor och det finansieringssystem som föreskrivs i artikel 9 respektive artikel 13.1 b i direktivet är tillämpliga på mobila kommunikationstjänster och/eller internetabonnemang.

- 25 EU-domstolen erinrar om att syftet med direktivet om samhällsomfattande tjänster enligt artikel 1.2 är att definiera, såsom anges i artikel 2 j i ramdirektivet, ett minimiutbud av tjänster av väl definierad kvalitet som är tillgängliga för samtliga slutanvändare till ett överkomligt pris med hänsyn till de speciella nationella förhållandena och utan att konkurrensen snedvrids. Minimiutbud av samhällsomfattande tjänster definieras i kapitel II i direktivet om samhällsomfattande tjänster.
- 26 Enligt artikel 3.1 i direktivet om samhällsomfattande tjänster ska medlemsstaterna säkerställa att de tjänster som anges i kapitel II i direktivet görs tillgängliga med angiven kvalitet för samtliga slutanvändare inom deras territorium oberoende av geografisk belägenhet och att de mot bakgrund av särskilda nationella förhållanden tillhandahålls till ett överkomligt pris.
- 27 Det anges i skäl 4 i det direktivet att säkerställande av samhällsomfattande tjänster kan innebära att vissa slutanvändare tillhandahålls vissa tjänster till priser som avviker från de priser som blir följden av normala marknadsvillkor.
- 28 Medlemsstaterna kan, i enlighet med artikel 9.1 och 9.2 i direktivet om samhällsomfattande tjänster, således kräva av de företag som utsetts att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster att de ska erbjuda olika taxealternativ eller taxepaket som skiljer sig från dem som erbjuds till vanliga kommersiella villkor, särskilt för att säkerställa att låginkomsttagare eller personer med särskilda sociala behov inte fräntas tillgång till det minimiutbud som definieras i artiklarna 4-7 i samma direktiv.
- 29 Det följer av artikel 9.3 i direktivet om samhällsomfattande tjänster att medlemsstaterna får – förutom varje bestämmelse om att de företag som utsetts att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster ska erbjuda särskilda taxealternativ eller iakttä prisbegränsningar eller geografisk utjämning eller andra liknande ordningar – säkerställa att konsumenter med låga inkomster eller särskilda sociala behov ges stöd.
- 30 Vad gäller artikel 13.1 b i direktivet om samhällsomfattande tjänster föreskrivs det i den artikeln att om de nationella regleringsmyndigheterna på grundval av en nettokostnadskalkyl enligt artikel 12 i direktivet konstaterar att den ekonomiska bördan blir oskäligt betungande för de företag som har utsetts ha skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster, såsom anges i artiklarna 3–10 i direktivet, så ska medlemsstaterna på ett av dessa företags begäran besluta att fördela nettokostnaden för den skyldigheten mellan leverantörer av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster.
- 31 Av dessa bestämmelser framgår att de särskilda taxor och det finansieringssystem som föreskrivs i artiklarna 9 och 13.1 b i direktivet om samhällsomfattande tjänster endast är tillämpliga på de samhällsomfattande tjänster som anges i kapitel II i direktivet.
- 32 EU-domstolen ska mot denna bakgrund pröva huruvida mobila kommunikationstjänster och/eller internetabonnemang omfattas av den skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster som anges i nämnda kapitel.
- 33 Det ska i detta hänseende påpekas att det i artikel 4.1 och 4.2 i direktivet om samhällsomfattande tjänster, som har rubriken ”Tillhandahållande av tillträde i en fast anslutningspunkt och av telefonitjänster”, föreskrivs att en anslutning till det allmänna telefonnätet i en fast anslutningspunkt ska göra det möjligt att stödja röst-, telefax- och datakommunikation med en datahastighet som tillåter funktionellt tillträde till internet. Det preciseras i artikel 4.3 att medlemsstaterna ska säkerställa att samtliga rimliga krav för tillhandahållande av en allmänt tillgänglig telefonitjänst via en anslutning till det allmänna telefonnätet i en fast anslutningspunkt som tillåter uppringning och mottagning av nationella och internationella samtal, uppfylls av minst ett företag.

- 34 Det framgår således uttryckligen av både rubriken till och ordalydelsen i artikel 4 i direktivet om samhällsomfattande tjänster att medlemsstaterna är skyldiga att säkerställa anslutningen till det allmänna telefonnätet i en fast anslutningspunkt.
- 35 Den skyldigheten framgår även av skäl 8 i direktivet, i vilket det anges att ett grundläggande krav för samhällsomfattande tjänster är att anslutning till det allmänna telefonnätet i fasta anslutningspunkter till ett överkomligt pris ska tillhandahållas slutanvändarna på deras begäran.
- 36 Det ska dock konstateras att uttrycket ”i en fast anslutningspunkt” inte är förenligt med ordet ”mobila”.
- 37 EU-domstolen finner således att mobila kommunikationstjänster per definition, såsom även generaladvokaten har påpekat i punkt 46 i sitt förslag till avgörande, är uteslutna från det minimiutbud av samhällsomfattande tjänster som definieras i kapitel II i direktivet om samhällsomfattande tjänster, eftersom tillträde och en anslutning till det allmänna telefonnätet i en fast anslutningspunkt inte är nödvändigt för dessa tjänsters tillhandahållande. EU-domstolen anser likaså att internetabonnemang som tillhandahålls genom mobila kommunikationstjänster inte ingår i minimiutbudet. Internetabonnemang ingår däremot i minimiutbudet om en internetanslutning i en fast anslutningspunkt är nödvändig för deras tillhandahållande.
- 38 Det ska dessutom erinras om att medlemsstaterna i enlighet med artikel 32 i direktivet om samhällsomfattande tjänster, får besluta att göra ytterligare tjänster, med undantag för tjänster som ingår i de åtaganden om samhällsomfattande tjänster enligt definitionen i kapitel II i direktivet, allmänt tillgängliga inom det egna territoriet.
- 39 I detta hänseende anges i skälen 25 och 46 i direktivet om samhällsomfattande tjänster att medlemsstaterna kan införa särskilda bestämmelser, vilka bör genomföras på ett kostnadseffektivt sätt utanför tillämpningsområdet för skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster.
- 40 Medlemsstaterna kan därför välja om mobila kommunikationstjänster, inbegripet internetabonnemang som tillhandahålls genom mobila kommunikationstjänster, ska anses utgöra ytterligare obligatoriska tjänster i den mening som avses i artikel 32 i direktivet om samhällsomfattande tjänster.
- 41 När medlemsstaterna med stöd av den artikeln beslutar att göra ytterligare obligatoriska tjänster allmänt tillgängliga inom det egna territoriet, får det dock inte införas ett finansieringssystem för de tjänsterna för särskilda företag. Det finansieringssystem som föreskrivs i artikel 13.1 b i direktivet om samhällsomfattande tjänster kan därför inte utvidgas till att omfatta sådana tjänster.
- 42 Medlemsstaterna får nämligen inte, såsom anges i skäl 25 i direktivet om samhällsomfattande tjänster, ålägga marknadsaktörerna avgifter för åtgärder som inte utgör en del av skyldigheterna att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. Även om enskilda medlemsstater således kan finansiera särskilda bestämmelser med iakttagande av unionsrätten, kan de inte göra det genom avgifter från marknadsaktörerna.
- 43 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första och andra frågan besvaras enligt följande. Direktivet om samhällsomfattande tjänster ska tolkas så, att de särskilda taxor och det finansieringssystem som föreskrivs i artikel 9 respektive artikel 13.1 b i direktivet är tillämpliga på internetabonnemang som kräver en internetanslutning i en fast anslutningspunkt, men inte på mobila kommunikationstjänster, inbegripet internetabonnemang som tillhandahålls genom mobila kommunikationstjänster. Även om de sistnämnda tjänsterna och abonnemangen – såsom ”ytterligare obligatoriska tjänster” i den mening som avses i artikel 32 i direktivet om samhällsomfattande tjänster – görs allmänt tillgängliga inom det egna territoriet, kan finansieringen av dem inte säkerställas i nationell rätt genom ett system där särskilda företag deltar.

Den tredje frågan

- 44 För det fall den första och den andra frågan besvaras nekande, har den hänskjutande domstolen ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 9 och artikel 13.1 b i direktivet om samhällsomfattande tjänster är giltiga med beaktande av likhetsprincipen som slås fast i artikel 20 i stadgan.
- 45 EU-domstolen erinrar om att när det vid en nationell domstol uppkommer en fråga om huruvida en av Europeiska unionens institutioner utfärdad rättsakt är giltig, är det den nationella domstolens sak att bedöma huruvida ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken och, således, att begära att EU-domstolen prövar frågan. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts av den nationella domstolen avser giltigheten av en unionsbestämmelse (beslut *Adiamix*, C-368/12, EU:C:2013:257, punkt 16 och där angiven rättspraxis).
- 46 Det följer emellertid av den samarbetsanda som ska styra förfarandet för förhandsavgörande att den nationella domstolen i beslutet om hänskjutande måste ange de specifika skälen till att den anser att ett svar på de frågor som rör tolkningen eller giltigheten av vissa unionsbestämmelser är nödvändigt för att avgöra målet (beslut *Adiamix*, C-368/12, EU:C:2013:257, punkt 21 och där angiven rättspraxis).
- 47 Det är i detta sammanhang viktigt att den nationella domstolen särskilt anger de specifika skälen som fått den att undra över giltigheten av vissa unionsbestämmelser och att den redogör för de ogiltighetsgrunder som den följaktligen anser godtagbara (beslut *Adiamix*, C-368/12, EU:C:2013:257, punkt 22 och där angiven rättspraxis).
- 48 Det ska i detta hänseende även understrykas, såsom framgår av EU-domstolens fasta praxis, att de uppgifter som lämnas i begäran om förhandsavgörande inte bara ska göra det möjligt för EU-domstolen att lämna användbara svar, utan också ge såväl medlemsstaternas regeringar som andra berörda möjlighet att avge yttranden i enlighet med artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol. Det ankommer på EU-domstolen att se till att denna möjlighet finns, eftersom det enligt nämnda bestämmelse endast är begäran om förhandsavgörande som delges de berörda parterna, till vilken en översättning till varje medlemstats officiella språk finns bifogad med undantag för de handlingar i det nationella målet som den hänskjutande domstolen eventuellt överlämnat till EU-domstolen (beslut *Adiamix*, C-368/12, EU:C:2013:257, punkt 24 och där angiven rättspraxis).
- 49 Det ska i detta hänseende påpekas att den hänskjutande domstolen i beslutet om hänskjutande varken har lämnat några uppgifter eller förklaringar rörande de faktiska eller rättsliga omständigheterna som kan utgöra ett åsidosättande av likhetsprincipen i artikel 20 i stadgan, eller angett vad som fått den att undra över giltigheten av artiklarna 9 och 13.1 b i direktivet om samhällsomfattande tjänster.
- 50 Mot denna bakgrund har EU-domstolen inte tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på den fråga som ställts till den.
- 51 Härav följer att den tredje frågan ska avvisas.

Rättegångskostnader

- 52 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (direktiv om samhällsomfattande tjänster), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/136/EG av den 25 november 2009, ska tolkas så, att de särskilda taxor och det finansieringssystem som föreskrivs i artikel 9 respektive artikel 13.1 b i direktivet är tillämpliga på internetabonnemang som kräver en internetanslutning i en fast anslutningspunkt, men inte på mobila kommunikationstjänster, inbegripet internetabonnemang som tillhandahålls genom mobila kommunikationstjänster. Även om de sistnämnda tjänsterna och abonnemangen – såsom ”ytterligare obligatoriska tjänster” i den mening som avses i artikel 32 i direktiv 2002/22, i dess lydelse enligt direktiv 2009/136 – görs allmänt tillgängliga inom det egna territoriet, kan finansieringen av dem inte säkerställas i nationell rätt genom ett system där särskilda företag deltar.

Underskrifter